

NIAG

(Poradní skupina NATO pro otázky spolupráce se zbrojním průmyslem)

NIAG představuje poradní orgán NATO, který zabezpečuje komunikaci mezi velením NATO a zástupci rozhodujících zbrojních seskupení a společností v rámci NATO. Dovolují si čtenářům předložit několik nejdůležitějších myšlenek prezidenta této poradní skupiny pana Françoise Le Menestrela, uveřejněných v časopisu L'Armement.

* * *

Poradní průmyslová skupina NIAG (NATO Industrial Advisory Group) vznikla v roce 1968 s tím, aby zástupci zbrojního průmyslu členských zemí NATO mohli ve svých vládních institucích vyjadřovat svá stanoviska v oblastech výzkumu, vývoje a výroby zbraňových systémů zavedených v rámci Aliance.

Skupina je složena ze zástupců všech šestnácti členských zemí NATO a soustřeďuje jejich stanoviska na průmyslovou politiku svých vlád v oblastech vyzbrojování a mezinárodní spolupráce mezi podniky zbrojního průmyslu. Skupina rovněž vyjadřuje názory a doporučení k vývoji jednotlivých průmyslových složek v rámci atlantické obrany a zejména názory na aktuální vývoj.

Podstata práce a účel výdajů skupiny NIAG se zaměřuje na studie budoucích zbraňových systémů špičkové úrovně, označené jako „studie předběžné použitelnosti“. Kolem padesáti pracovních skupin, které mají několik desítek inženýrů z různých zemí, studovalo a formulovalo doporučení k definování zbrojních programů v oblastech konstrukce lodí, bitevních letadel, obrněných vozidel budoucnosti, munice s bodovou přesností, komunikačních a průzkumných prostředků.

V současnosti se studijní skupiny věnují definování zbraňových systémů pro příští století. K tomu je zpracovaná studie nazvaná *Technologické představy roku 2000* (Technology Forecast Post 2000).

Rovněž se studují nové koncepce, které se budou prosazovat ve vývoji a výrobě výzbroje, například systému trvalého zabezpečování CALS (Continuous Acquisition and Life-Cycle System), tj. souborů postupů, které zabezpečí kontinuitu mezi jednotlivými etapami koncepce, realizace a logistické podpory zbraňových systémů. Ačkoliv se jedná o vývoj futuristický, Ministerstvo obrany USA již na tyto systémy proinvestovalo 4 miliardy dolarů.

Koncepce nového bezpečného světa s odpovídajícími zbraňovými systémy pro zajištění geopolitického kontextu, který se v současné době rozvíjí, je tím nejvhodnějším zaměřením NATO. V rámci NATO byla vytvořena skupina HLAG (High Level Advisory Group - poradní skupina pracující na úrovni ministrů a náměstků ministrů), ve které působí jako zástupce průmyslu i pan Le Menestrel, prezident NIAG. Tato skupina koordinuje strategii

jednotlivých orgánů NATO, které k těmto novým zbraňovým systémům koncepčně přispívají.

NOVÉ PŘEDSTAVY

Nové studie nejsou pouhou extrapolací současných druhů výzbroje k zajištění budoucího pokračování současného technického vývoje. Nejedná se o pouhé předvídání, ale také i o zabezpečování dalšího vývoje budoucího světa, který může být představován zcela novými a rozmanitými hrozbami.

Studie TF 2000 se například zabývá problematikou včasné detekce (early warning), rozhodovacím procesem (decision-making), silami rychlé reakce (force generation) a problematikou jejich logistického zabezpečování (sustainability).

Jedna z kapitol, která je zvláště zajímavá, se dotýká například protivzdušné obrany Evropy. Pokouší se odpovědět na otázku: *Jak by Evropa čelila balistickému ohrožení, kterému musely čelit některé státy v blízkosti Evropy během války v Perském zálivu?*

Tyto studie se zdají být zvláště příznivé, neboť analyzují a hledají optimistická řešení různých probíhajících událostí a rovněž odrážejí názory více států NATO (na některých se podílí někdy až deset států). V současné etapě úvah by tyto studie měly být předmětem dalšího rozšiřování.

PŘEDBĚŽNÉ ZÁVĚRY Z VÝZKUMNÝCH ZPRÁV

Výzkumné studijní zprávy skupiny NIAG, které se týkají „možné použitelnosti“, jsou často východiskem ke studiím „další vhodnosti“. Ty mají konkrétnější obsahové zaměření, například vývoj fregaty pro devadesátá léta a odpovídajícího vrtulníku. Prozatím však existují různé specifické podmínky každé členské země NATO. Nezbytnost zabezpečovat vlastní výrobu, uvažování o zvyšování daní s ohledem na celkovou nezaměstnanost v rámci Evropy, to vše jen zřídka umožňuje realizovat nějaký společný program. Avšak společná koncepční fáze je užitečná pro všechny zúčastněné, kteří získají mnohem širší pohled na daný zbraňový systém, jeho možné použití a samotný prodej. Tím se uskutečňuje například spolupráce s dalšími zbrojařskými koncerny na programech, spojujících nakonec dvě nebo tři země.

Dnes všechny státy si uvědomují nutnost účinně harmonizovat své potřeby a programy zbrojního průmyslu. Spolupráce, která se nakonec zrodí na základě výzkumných zpráv, má tu nejlepší šanci dospět až do etapy realizace.

VÝCHODISKA, KTERÁ VYPLÝVAJÍ ZE SNIŽOVÁNÍ ROZPOČTŮ

Uvedený problém předpokládá dvě nebo tři orientace řešení. První směřuje ke konverzi zbrojní výroby na civilní produkci nebo alespoň na diverzifikaci. Jak je dobře známo, některé skupiny, které byly velmi aktivní v oblasti zbrojní výroby, se ještě omezováním zbrojních rozpočtů zaměřovaly na nejrůznější směry diverzifikací, a tím se snažily o zajištění jistého úspěchu, například v oblasti automobilních zařízení nebo bezpečnostních civilních aplikací.

Tyto diverzifikace vyžadují značné nároky na kompetentnost pracovníků nebo také na materiálové či intelektuální investice všeho druhu a nemohou být operativně měněny. Jiné

mohou nadále zůstat v podobě podniků, ale žádné z nich nemohou být v krátké době výnosné.

Druhá orientace spočívá v redukci aktivit v závislosti na rozpočtech. Redukce průmyslových aktivit, nezaměstnanost a výdaje na tyto oblasti na národních úrovních přinášejí recipročně se zmenšující rozpočtové možnosti. Krize se i nadále šíří v sestupující spirále.

Je lépe krizi zvládnout s tím, že se budou předem vytvářet určité bezpečné aktivity, které budou odpovídat potřebám budoucnosti. Posuzováno slovy staromilců, tyto potřeby již více neexistují, bylo řečeno vše a není co dodat: „neexistuje nepřítel“ a „pro udržení míru není zapotřebí nových zbraní“ atd. Ještě se k tomuto tématu vrátím.

Ale dostat se z krize vyžaduje mít velké projekty. Například Francie byla v minulosti schopna využít velmi rozsáhlé projekty, tím jsou myšleny projekty ARIANE, TGV, jaderná energetika a Airbus. Má i nadále prostředky jak uspět znovu, například ve výstavbě elektronické sítě pro multimédia (multimediální přenos informací) nebo v oblasti obranných systémů, určených pro novou etapu informatiky.

Spojené státy věnují této problematice značně vysoké částky. V Evropě, jak již bylo uvedeno, může také ukázat cestu Francie.

Třetí směr řešení spočívá v orientaci na konstruktivní přístup. Nejde o další zvyšování rozpočtů pro oživování toho, co bylo zapotřebí v minulé éře, ale v předpokládání takových rozpočtů, které budou generovat pracovní místa, a tím eliminovat zdroje nezaměstnanosti a převádět je na sféru produktivního zaměstnání. Jde o zabezpečování nově se vynořujících potřeb a o usilování získat místo na mezinárodním trhu před ostatními.

ÚLOHA TVOŘIVÉHO PROSTŘEDÍ

Kreativita (tvořivost) je především hra s představivostí, kdy v novém prostředí, které umožňuje ekonomická aktivita v daném okamžiku, je tvořeno s profesionální vážností, jak to vyžaduje reálná skutečnost. Potom a jenom potom ekonomové poznají, jaké vlastně měli potřeby uspokojovat poptávku.

Obrana je určitý druh hry - ve smyslu čistě vědeckém a nikoliv ve smyslu náhodného jevu - probíhající v konkrétním prostředí, které je pokaždé trochu novější a obtížnější, a je to také nakonec velice násilná činnost. Protože vychází ze „hry“, není vždy zcela přesně a profesionálně jasné, co by dovolilo vyhnout se všem těm vážným následkům. „Hra“ tanků a letadel nebyla ještě před poslední válkou brána příliš vážně. „Hra“ jaderných ponorek s raketami byla vymyšlena, aby ochraňovala mír při odvracení nebezpečí.

Pokud se jedná o evropské zbrojní podniky, je třeba zdůraznit fakt, že evropský zbrojní průmysl se ukazuje jako velice kreativní. Francie a Velká Británie například byly schopny na sebe převzít z převážné části odpovědnost za svoji obranu a prosadit se obchodně na mezinárodním trhu, neboť obě země exportují tolik vojenského materiálu, kolik předpokládaly podle svých plánů prodat. Přitom této výkonnosti bylo dosaženo s omezenými prostředky a vzdor americké konkurenci. Francouzský průmysl, pokud vezmeme v úvahu jeho zbrojní potenciál, se ve svém postavení ukázal jako mnohem více soutěže schopnější. Tento vývoj byl podpořen také kreativnějším postojem a rovněž iniciativou obou zemí.

Uvedený problém byl diskutován prezidentem NIAG panem Le Menestrelem v září 1993 ve Washingtonu na Národní univerzitě Ministerstva obrany USA (National Defense University). Název referátu zněl: Sedm paradoxů evropského pilíře.

V referátu bylo vysvětleno, že se Evropa nemůže v této oblasti nechat zahnat do slepé uličky tím, že by její státy prakticky zastavily veškeré aktivity ve výzkumu a ve vývoji zbrojních technologií a uspokojovaly by se pouze nákupem zařízení a výzbroje z USA. Spojené státy si ve skutečnosti drží monopol v oblasti koncepce a výroby zbraní a zbraňových systémů. Evropský kontinent rychle ustupuje z pozice, ve které by představoval soubor jednotlivých suverénních celků. I když jsou USA spojenci a tvoří spolu s evropskými partnery jediné zájmové společenství, Evropa, jak uvádí pan Le Menestrel, s nimi nesplynula. A navíc jsou stále hlavními konkurenty v oblasti ekonomické a průmyslové.

Udržování evropské kapacity ve výzkumu a vývoji v oblasti zbrojní výroby na dostatečně vysoké úrovni je nezbytné k posilování tohoto pilíře evropské atlantické aliance (přitom je třeba připomenout, že úsilí o evropský výzkum zůstává v současnosti třikrát až čtyřikrát nižší proti obrannému výzkumu americkému). Navíc, aby si utužené rozpočty zachovaly své obtížné kompetence při případném znovuoobnovování, jsou to právě programy výzkumu a vývoje, které je mohou podpořit.

V rámci toho jsou platné i další tři vážné argumenty, které hovoří ve prospěch udržování kapacit v této oblasti:

- Současný svět je mnohem více náchylný ke krizi všeho druhu, než tomu bylo během studené války, a tedy i souhlasí s tím, že se nebude oslabovat jeho obrana;

- Oblasti, které by se měly rozvíjet, vyžadují velmi účinné informační systémy nebo přesnost a inteligenci zbraní. V oblasti bezpečnostních systémů dnes již žijeme v éře informatiky, a tedy v takovém období, kdy všechny země budou mít přístup ke kapacitám a možnost se vzájemně informovat;

- Nakonec zůstává problém vážné ekonomické krize, která dopadá na všechny. Je to stále se snižující spirála zbrojních výdajů v důsledku různých krizí. Tato spirála může být obrácena jen intenzivním tvořivým úsilím, které se vyrovná úsilí americkému nebo japonskému. Kreativita je nezbytným motorem k podpoře všech ambicí strategických, politických, ekonomických a rovněž sociálních. Může se projevit v úrovni služeb nebo ve velkých technických projektech. Je třeba zdůraznit, že elektronické multimediální sítě a bezpečnostní systémy nové éry by měly umožnit i rozvoj kvalitní zaměstnanosti.

VÝVOJ VZTAHU MEZI CENAMI A ROSTOUCÍMI VÝKONY NOVÝCH ZBRAŇOVÝCH SYSTÉMŮ

Zvyšování výkonnosti zbraňových systémů při současném snižování cen je dalším paradoxem současného vývoje a bylo by odvážné tvrdit, že existuje nějaké snadné řešení.

Přesto existuje možný přístup k řešení zásadního problému, pokud se berou v úvahu následující skutečnosti:

- nosiče zbraňových systémů (letadla, lodě, tanky) mají životnost po více generací, například třicet let,

- některá zařízení, zvláště elektronická, mají životnost řádově deset let, a tudíž zhruba jednu třetinu,

- podíl elektroniky v hodnotě celého systému se považuje za značně vysoký (u letounu Mirage jedna čtvrtina a u letounu Rafale dokonce více než jedna polovina),

- například použitá metoda pro Airbus, která spočívá v zaměření se na tři desetiletí ke značnému počtu verzí různých zařízení, a tedy i generace elektronických zařízení měnících se každé desetiletí, může vést k uvažovaným výsledkům.

Je celkem známo, že rozmanitost nových úkolů vyžaduje pružně zvětšovat tu oblast zbraňových systémů, která zahrnuje nosiče zbraní, což zpětně působí do oblasti operačního zájmu. Nová generace základní varianty víceúčelového obrněného vozidla (Multi-Purpose Base Armoured Vehicle - MPAV) obsahuje v průběhu etapy studia vhodnosti projektu v rámci poradní skupiny NIAG více než osmnáct různých variant. Ty jsou upravené do všech možných účelových využívání bez nutnosti brát v úvahu ty, které budou vyvinuty během jeho zavedení do výzbroje.

Metoda může fungovat pouze tehdy, když bude existovat normalizace a standardizace jednotlivých zařízení v celoevropském měřítku, jak již je to běžné v telekomunikacích. Je třeba však poznamenat, že pro novou generaci systémů přenosu informací pomocí optického vlákna přijal celý svět (mimo USA) evropské normy.

Tento modulární a pružný přístup spojuje éru informatiky se zbraňovými systémy. Je to podobné jako u lidských bytostí, které si zachovaly ve svém vývoji dvě paže a dvě nohy, ale zhodnocováním od jedné generace ke druhé generaci se zvětšoval počet aktivních mozkových spojů.

MOŽNÁ ROLE ZBROJNÍCH PODNIKŮ PŘI VYTVÁŘENÍ NOVÉ EVROPSKÉ POLITIKY

Úvodem je vhodné zvýraznit význam skupiny NIAG slovy jejího prezidenta pana Le Menestrela: „Role skupiny NIAG byla v tomto směru nedávno ještě posílena také z hlediska organizačních pravidel při uplatňování přijatých zásad, neboť jsem byl požádán dělit se o naše poznatky s poradní skupinou HLAG. Rovněž tato role byla upevněna přijetím studie budoucího rozvoje TF 2000 v rámci NATO.“

Vyplývající užitečnost pro soubor základních průmyslových uskupení atlantické aliance se ukazuje jako stejně hodnotná pro každý z pilířů této organizace, tj. pro evropský i americký.

Doporučení nebo přání evropského průmyslu jsou trvale vyjadřovány přes organizaci EDIAG (European Defence Industrial Advisory Group), což je profesionální organizace evropského obranného průmyslu. Zvláště se jedná o sladování jednotlivých programů, neboť bez solidarity jednotlivých zemí v průmyslové a obchodní politice a bez jejich podpory exportu všeho, co je k dispozici, nejsou reálné žádné ambice Evropy na úrovni sociálního zabezpečení a ve vytváření příležitostí pro zaměstnání.

* * *

Článek je vydáván jako informační materiál ke konferenci NIAG EAST-WEST INDUSTRIAL WORKSHOP IN PRAGUE, která se uskuteční ve dnech 5. a 6. října v Praze (hotel Praha).

Konference je pořádána poradní skupinou NATO pro otázky spolupráce s obranným průmyslem členských států NATO (NIAG) v rámci programu Partnerství pro mír.

Cílem konference bude informovat také zástupce nejvýznamnějších zbrojních uskupení a společností ve státech, které se k tomuto programu přihlášily, o zásadách a metodách spolupráce při vývoji a výrobě nových druhů zbraní v závislosti na měnících se ohroženích. Vyměnit si poznatky a názory jak postupovat při poskytování informací o nově zaváděných technologiích.

Autor je členem dočasného pracovního týmu pro přípravu této konference. Na její organizaci se bude podílet Ministerstvo obrany a Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky.

Pokud k tomu vůbec dojde, nebude při našem přijímání mezi členské země Aliance ani tak rozhodující dobrá vůle či síla našeho hlasu domáhajícího se vstupu do dveří s modrobílou růžicí. Bude to především naše skutečná připravenost k obraně a hodnověrnost příspěvku, který budeme připraveni do společenství vložit.

Bylo by tedy nejvýše užitečné začít také diskutovat například o tom, čím budeme pro Alianci užiteční my a co vše je potřeba udělat proto, aby se vzdálenost mezi ní a námi zkracovala nejen v projevech politiků. K poznání skutečnosti je zde zapotřebí sestoupit z úrovně velkých slov a globálních úvah do nižších pater problémů, včetně onoho nelákavého „ekonomického přizemí“. Nebudeme-li jim věnovat dostatek pozornosti, mohlo by se stát, že až přijde čas na lámání chleba, můžeme být dosti vyvedeni z míry.

*Josef Fučík
Mezinárodní politika 8/1995*